

SOSYAL HİZMETLER KANUNU KAPSAMINDA KAMU KURUM VE KURULUŞLARINDA İSTİHDAM EDİLENLERİN YAŞAM KALİTESİ: ANKARA İLİ ÖRNEĞİ

Ercüment ERBAY*

Özgür ALTINDAĞ**

Mehmet Ali ÇELİK***

ÖZ

Bu çalışma 1988 yılında 3413 sayılı Kanun ile 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanununa eklenen Ek 1 madde gereğince; haklarında korunma/bakım tedbir kararı alınmış olup, reşit oluncaya kadar kurumun vermiş olduğu hizmet modellerinden yararlananların Kamu Kurum ve Kuruluşlarında işçi veya memur statüsünde istihdam edilen bireylerin yaşam kalitelerinin ölçülmesi amacıyla planlanmıştır. Araştırmaya sosyal hizmet kuruluşlarından ayrılarak Ankara’da çalışan ve yaşayan 101 birey dahil edilmiştir. Araştırmada “Genel Bilgi Formu” ile “SF36 Yaşam Kalitesi Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde Korelasyon Analizi, T-testi, Mann Whitney Testi, Kruskal Wallis ve ANOVA testleri kullanılmıştır. Araştırma sonunda yapılan korelasyon analizine göre, sosyal Fonksiyon ile Rol Güçl. (Emosyonel) arasında pozitif yönlü orta bir ilişki bulunduğu, Erkek ile kadın grupları arasında Fiziksel Fonksiyon; Rol Güçl. (Fiziksel); Ağrı; Vitalite (Enerji); Sosyal Fonksiyon ve Rol Güçl. (Emosyonel) ölçekleri ile açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmadığı, 34 yaş ve altı ile 35 yaş ve üstü olan gruplar arasında ise Fiziksel Fonksiyon

* Doç. Dr., Hacettepe Üni., İktisadi ve İdari Bil. Fak., Sosyal Hizmet Böl., Ankara, ercumenterbay@gmail.com,

** Dr., Dicle Üni., İktisadi ve İdari Bil. Fak., Sosyal Hizmet Böl., Diyarbakır, ozgur@ozguraltindag.com

*** Sosyal Çalışmacı, İstanbul Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, macelik79@gmail.com

ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunduğu, bireylerin kurum bakımından ayrıldığı dönemdeki eğitim durumu farklı olan gruplar arasında Rol Güçl. (Emosyonel), Genel Sağlık, Mental Sağlık ölçekleri açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. Mevcut eğitim durumu farklı olan bireyler arasında Fiziksel Fonksiyon ve Genel Sağlık ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Korunma, bakım, sosyal hizmet, yaşam kalitesi

LIFE QUALITY OF THOSE WHO ARE EMPLOYED IN PUBLIC AGENCIES AND INSTITUTIONS WITHIN THE SCOPE OF THE LAW ON SOCIAL SERVICES THE EXAMPLE FROM THE ANKARA PROVINCE

ABSTRACT

This study was planned with an aim to measure the life qualities of those who are employed in Public Agencies or Institutions as workers or public servants, who also received service models that were provided by that Institution until his come of age according to the judgement on a protection/care measure adopted in line with the additional Article 1 that was added on the Law No. 2828 on Social Services on 1988 by the Law No. 3413. 101 individuals, who resigned from their jobs in social services institutions and live and work in Ankara, were included in this research. For the research, "General Information Form" and "SF36 Life Quality Scale" were put to use. Correlation Analysis, T-Test, Mann Whitney Test, Kruksal Wallis and ANOVA tests were adopted for data evaluation. According to the correlation analysis that was conducted at the end of the research it was concluded that there is a moderate uphill relationship between Social Functioning and Roles (Emotional), there is not a statistically significant difference between woman and men in terms of the scales of Physical Functioning, Roles (Physical), Bodily Pain, Vitality (Energy), Social Functioning and Roles (Emotional), there is a statistically significant difference between two groups that are below 34 and above 35 in terms of Physical Functioning scale, there is a statistically significant difference between groups of different educational statuses at the time of resigning in terms of Roles (Emotional), General Health and Mental Health scales and there is a statistically significant difference between individuals of different educational backgrounds in terms of Physical Functioning and General Health scales.

Key Words: Protection, care, social work, life quality

GİRİŞ

Bu çalışma kapsamındaki korunma altına alınan çocuk konusu da ülke gündeminde geçmişten bugüne sıkça yer alan bir konudur. Sosyal hizmet kuruluşları, mahkemece haklarında korunma/bakım tedbir kararı verilen çocuklara sunulan kurumsal bakım modellerinin yanı sıra korunma altına alınan çocukların toplumda sağlıklı birer birey olarak yetişmeleri, kendi kendilerine yeterli hale gelmeleri ve bir iş veya meslek sahibi olmalarını amaçlamaktadır.

Bu doğrultuda 1988 yılında 3413 sayılı Kanun ile 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanununa eklenen Ek 1 madde gereğince; haklarında korunma/bakım tedbir kararı alınmış olup, reşit oluncaya kadar kurumun vermiş olduğu hizmet modellerinden yararlananların Kamu Kurum ve Kuruluşlarında işçi veya memur statüsünde istihdam edilmelerine imkân sağlanmıştır.

Bu bağlamda; 25.02.1988 tarihinde kabul edilen ve 02.03.1988 tarih ve 19742 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 3413 Sayılı Kanun ile 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanununa eklenen Ek 1 madde gereğince; Kamu Kurum ve Kuruluşları, reşit oluncaya kadar Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü tarafından bakılan ve korunan çocuklar için, her yılbaşındaki, hangi statüde olursa olsun, serbest kadro mevcutlarının binde biri nispetindeki kısmını ayırarak bu çocuklar arasında yapılacak giriş sınavlarında başarılı olanlar arasından atama yaparlar hükmü getirilmiştir.

Bu maddeden yararlanmak isteyenler, 18 yaşını tamamladıkları tarihten itibaren, Kamu Kurum ve Kuruluşlarına; (Mülga) Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü vasıtasıyla başvurmak zorundadırlar (3413 Sayılı Kanun, 1988: Madde 1).

Kamu Kurum ve Kuruluşlarının ayıracakları kadro miktarı ile ilgili olarak; 6518 Sayılı Kanun ile 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun Ek 1 maddesinde değişiklik yapılarak serbest kadro ve pozisyon toplamının binden az olması hâlinde dahi kamu kurum ve kuruluşlarında en az bir hak sahibi istihdam edilir şeklinde yeni bir düzenleme yapılarak daha çok korunma ihtiyacı olan çocuğun istihdam edilmesi sağlanmıştır (6518 Sayılı Kanun, 2014: Madde 20/a).

Ayrıca 02.03.1995 tarih ve 22218 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Korunmaya Muhtaç Çocukların İşe Yerleştirilmesine İlişkin Tüzük'ün 4'üncü maddesine göre; "Kamu kurum ve kuruluşları her yıl, hangi statüde olursa olsun serbest kadro sayılarıyla bunun binde biri oranında

alacakları korunmaya muhtaç çocuk sayısını, adaylarda aranan nitelikleri, sınav tarihini ve yerini Kuruma bildirmek ve bu kadrolara Kurumca bildirilen korunmaya muhtaç çocuklar arasında yapılacak giriş sınavlarında başarılı olanlar arasından atama yapmak zorundadır”.

Kurum, ayrılan kadro için istenilen nitelikte yeterli sayıda korunmaya muhtaç çocuk bulunmaması halinde, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarıyla görüş birliğine varılmak suretiyle bu nitelikleri taşımayan korunmaya muhtaç çocukların isimleri yeniden belirleyerek bildirebilir. Kamu kurum ve kuruluşları, istedikleri nitelikte korunmaya muhtaç çocuk bulunmaması durumunda bu yükümlülüklerinden kurtulamaz hükmü bulunmasına rağmen Kamu Kurum ve Kuruluşları bu yükümlülüklerini yerine getirmediğinden işe yerleşmek üzere sırada bekleyen korunmaya muhtaç çocuk sayısında artışa sebep olmuştur.

Korunmaya Muhtaç Çocukların İşe Yerleştirilmesine İlişkin Tüzükte yerleştirmede 6518 Sayılı Kanun ile işe yerleştirmede öncelik, sırasıyla lisans, ön lisans ve ortaöğretim mezunlarına verilir şeklinde yeni bir düzenleme yapılmıştır (6518 Sayılı Kanun, 2014: Madde 20/b).

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün istatistikleri incelendiğinde bugüne kadar toplam 38.965 çocuğun Sosyal Hizmetler Kanunu kapsamında Kamu Kurum ve Kuruluşlarında istihdam edildiği görülmektedir. Ancak kesin sayıları bilinmemekle birlikte bugüne kadar yaklaşık 2.000-2.500 korunmaya muhtaç çocuğun istihdam edildikleri kurumlarda yaşadıkları sorunlar nedeniyle istifa ettikleri ya da işe gitmeyerek müstafi duruma düştükleri tahmin edilmektedir.

Bu doğrultuda çocukların bakım sonrasında kendi kendine yetebilmesi, toplumla bütünleşmesi, hayata tutunmaları, yaşam kalitelerinin artması ve topluma faydalı birer birey olmaları için bir iş veya meslek sahibi olmaları amaçlanmaktadır.

Yaşam kalitesi Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi üzerinden şekillenen ve son yıllarda pek çok alanda adı sıkça duyulan bir kavram olmuştur. Yaşam kalitesi, bireyin sağlıklı, rahat bir şekilde yaşam olaylarına katılıp keyif alma derecesini ifade etmektedir. Yaşam kalitesi terimi, hem bireyin kendi yaşamındaki deneyimlerine hem de bireylerin kendilerini buldukları yaşam koşullarına atıfta bulunabileceğinden, doğal olarak belirsizdir. Bu nedenle, yaşam kalitesi oldukça öznel bir kavramdır. Bir kişi yaşam kalitesini servete ya da yaşam doyumuna göre tanımlayabilirken, başka bir kişi bunu sahip olduğu yetenekler açısından tanımlayabilmektedir (Encyclopædia Britannica, 2016).

Bu çalışma kapsamında korunma altına alınan çocukların korunma altına amaçlarından biri olan yaşam kalitelerinin artırılması amacının bazı kurumlarda çalışan geçmişte korunma altında olan yetişkinlerin gözünden ne ölçüde hayat bulduğuna bakılmıştır. Son dönem bu konuda yapılan bir çalışmanın olmaması aslında bu çalışmanın ortaya çıkmasında oldukça etkili olmuştur. Özellikle bu çocukların devlet tarafından işe yerleştirilmelerinden sonra yaşadıkları sorunlar ve yaşam kalitelerinin düzeyi ile ilgili çalışmalar sistemin işlerlik sağlamasının yapılması açısından da önemlidir.

İşe Yerleştirme Sonrası Yaşanan Sorunlar: Bu düzenlemeler ve haklar temelinde kamuda işe yerleştirilen çocuklar, istihdam edildikleri kurumlarda zaman zaman iş yerlerine uyum sorunu yaşayabilmekte olup, yaşadıkları sorunlar nedeniyle işe devam etmeme, iş arkadaşları ile çatışma, amirlerine karşı gelme vb. sebepler nedeniyle istifa edebilmekte veya işe gitmeyerek 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu gereğince müstafi duruma düşebilmektedirler.

Bunun sebebi ise kurum bakımı modelinden yararlanan kişilerin korunma/bakım tedbiri kararı sona ermeden önce kuruluştan ayrılma sürecine ilişkin olarak gerekli çalışmaların yapılmadığı ve kuruluştan sonraki hayatlarına hazırlanmadıklarıdır. Yıllarca kurum bakımında kalan ve aileleri ile olumlu iletişimlerini devam ettirmeyen kişiler kuruluştan ayrıldıktan sonra hayatlarını tek başına sürdürmek ve ihtiyaçlarını kendi imkânları ile sağlamak zorunda kalmaktadır. Yaşamlarının bu en zor dönemlerinde kişiler geçimlerini temin edebilecekleri bir gelire sahip olabilmenin yanı sıra toplumsal yaşamda karşılaştıkları sorunlar konusunda destek alabilecekleri bir yapıya sahip olamamanın da zorluklarını yaşamaktadırlar. Bu nedenle kurum bakımında yetişmiş kişilerin kuruluştan ayrılmadan 1 yıl önce gerekli rehberlik çalışmalarının başlatılmasının yanı sıra kuruluştan ayrıldıktan sonra düzenli bir iş buluncaya kadar ekonomik olarak desteklenecekleri ve yaşadıkları sorunların çözümü konusunda onlara rehberlik ve destek sunabilecek bir yapıya gidilmesi de gerekmektedir.

Ayrıca korunma ve bakım altında yetişen kişilere 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu kapsamında tanınan istihdam hakkının olumlu yanları olduğu gibi bazı olumsuz yanları da bulunmaktadır. Bu olumsuz yanlarından biriside korunma altında yetişen çocukların iş garantisi olarak gördükleri bu Kanun nedeniyle eğitimlerine gerekli özeni göstermemeleridir. Korunma altında yetişen çocuklara Kanundan doğan haklarının neler olduğu ve hangi şartları taşımaları halinde Kanundan doğan haklarını en iyi şekilde kullanabilecekleri anlatılmalı, meslek elemanları ile birlikte çocuğun eğitim başarısı ve ileride

yapmak istediği meslekler de göz önüne alınarak gelecek planlaması yapılmalı ve bu plan dâhilinde ki yol haritası çıkartılmalıdır. Bu faaliyette çocuğun kendi fikirlerinin yer alması bu süreci kabullenmesi ve gerçekleşmesi için gayret göstermesinde önem arz etmektedir. Bu plan dâhilinde yapılan ve yapılması gerekenlerin makul aralıklarla gözden geçirilmesine ve yapılacak görüşmelerle çocukların hedeflerinin dâhilinde ilerlemelerinin sağlanması gerekmektedir.

Problem: Sosyal hizmet kuruluşları, mahkemece haklarında korunma/bakım tedbir kararı verilen çocuklara sunulan kurumsal bakım modellerinin yanı sıra korunma altına alınan çocukların toplumda sağlıklı birer birey olarak yetişmeleri, kendi kendilerine yeterli hale gelmeleri ve bir iş veya meslek sahibi olmalarını amaçlamaktadır.

Bu doğrultuda 1988 yılında 3413 sayılı Kanun ile 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanununa eklenen Ek 1 madde gereğince; haklarında korunma/bakım tedbir kararı alınmış olup, reşit oluncaya kadar kurumun vermiş olduğu hizmet modellerinden yararlananların Kamu Kurum ve Kuruluşlarında işçi veya memur statüsünde istihdam edilmelerine imkân sağlanmıştır.

3413 sayılı yasadan faydalanan bireyler üniversite okumaktan imtina etmekte ve çalışma yaşamında iş disiplini bağlamında uyum sorunları yaşamaktadır. Bununla birlikte literatürde bu konuyu yaşam kalitesi bağlamında ele alan çalışma bulunmamaktadır.

Amaç: Bu çalışma 1988 yılında 3413 sayılı Kanun ile 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanununa eklenen Ek 1 madde gereğince; haklarında korunma/bakım tedbir kararı alınmış olup, reşit oluncaya kadar kurumun vermiş olduğu hizmet modellerinden yararlananların Kamu Kurum ve Kuruluşlarında işçi veya memur statüsünde istihdam edilen bireylerin yaşam kalitelerinin ölçülmesi amacıyla planlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli: Bu çalışma, nicel araştırma metoduyla gerçekleştirilmiştir. Nicel araştırmanın genel tarama tekniği kullanılmıştır. Genel tarama modeli; “Geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle tanımlamayı amaçlayan, çok sayıdaki elemandan oluşan bir evrende genel bir yargıya ulaşmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinden yapılan tarama düzenlenmektedir” (Karasar, 2012).

Bu araştırma, var olan durumu sorgulayan nicel desenli betimsel bir araştırmadır. Çalışma 1988 yılında 3413 sayılı Kanun ile 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanununa eklenen Ek 1 madde gereğince; haklarında korunma/bakım tedbir kararı alınmış olup, reşit oluncaya kadar kurumun vermiş olduğu hizmet modellerinden yararlananların Kamu Kurum ve Kuruluşlarında işçi veya memur statüsünde istihdam edilen bireylerin yaşam kalitelerinin ölçülmesi amacıyla yapılmıştır.

Çalışma Grubu: Araştırmanın evrenini Ankara’da 1988 yılında 3413 sayılı Kanun ile 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun ilgili maddelerince Kamu Kurum ve Kuruluşlarında işçi veya memur statüsünde istihdam edilen bireyler oluşturmaktadır. Bu araştırmanın çalışma evrenini 76 erkek 24 kadın bir de cinsiyetini belirtmeyen toplam 101 birey oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı: Araştırmada “Genel Bilgi Formu” ile “SF 36 Yaşam Kalitesi Ölçeği” kullanılmıştır. Genel bilgi formunda katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni halleri, çalıştıkları kurum... bilgileri yer almıştır.

“SF 36 Yaşam Kalitesi Ölçeği” herhangi bir yaş, hastalık veya tedavi grubuna özgü değildir. Genel sağlık kavramlarını içerir. Klinik pratikte ve araştırmalarda kullanılmak üzere geliştirilmiştir.

Bireylerin yaşam kalitelerinin değerlendirilmesinde kullanılan SF-36 kodlu Yaşam Kalitesi Ölçeği 1987 yılında Ware tarafından geliştirilmiş, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması 1999 yılında Koçyiğit ve arkadaşları tarafından yapılmıştır. Ölçek sağlıklı olmanın sekiz bileşeni üzerine şekillenmiştir. Bu sekiz bileşen 36 alt basamak ile fiziksel fonksiyonellik (FF) (sağlık sorunları nedeniyle fiziksel aktivitede kısıtlanma), fiziksel rol (FR) (sağlık sorunları nedeniyle günlük yaşam aktivitelerinde kısıtlanma), bedensel ağrı (BA), genel sağlık (GS) (kişinin genel olarak sağlığını değerlendirmesi), canlılık (CA), genel ruh sağlığı (GRS), sosyal fonksiyonellik (SF) ve duygusal rol (DR) (ruhsal sağlık sorunları nedeniyle günlük yaşam aktivitelerinde kısıtlanma) bölümlerinden oluşmaktadır. Ölçeğin puanlaması 100 üzerinden yapılmaktadır. Her bileşen için alınan puanlar 0 ile 100 arasındadır. Puanların yüksek olması sağlık açısından iyi bir düzeye işaret ederken, düşük puanlar bozulmayı göstermektedir. Ölçeğin alt bileşenleri ile birlikte toplanarak elde edilen puan ile fiziksel ve mental sağlık özet skoru elde edilmektedir (Koçyiğit ve diğ., 1999).

Verilerin Toplanması: Araştırmaya sosyal hizmet kuruluşlarından ayrılarak Ankara’da çalışan ve yaşayan 101 birey dahil edilmiştir. Ankara’da çalışan 101 bireye kurum kayıtları ile ulaşılmış bireylere görüşme formu ve ölçek

verilmiş her ikisi de aynı gün içinde alınmıştır. 2016 yılı Eylül ayında başlayan veri toplama süreci 2017 Mayıs ayına kadar devam etmiş 101 bireye ulaşılarak veri toplama süreci sonlandırılmıştır.

Verilerin Analizi: Çalışmadan elde edilen verilerin değerlendirilmesinde SPSS 20.0 (Statistical Package for Social Sciences) kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan “Genel Bilgi Formu” ile “Yaşam Kalitesi Ölçeği” ile elde edilen veriler değerlendirilmesinde Korelasyon Analizi, T-testi, Mann Whitney Testi, Kruskal Wallis ve ANOVA testleri kullanılmıştır.

BULGULAR ve YORUMLAR

Araştırma sonuçları kişisel bilgiler ile Korelasyon Analizi, T-testi, Mann Whitney Testi, Kruskal Wallis ve ANOVA testleri kullanılarak yorumlanmıştır.

Tablo 1. Bireylerin genel özellikleri.

		n	%
Cinsiyet	Erkek	76	76,0
	Kadın	24	24,0
Kaç yaşındasınız	34 yaş ve altı	52	52,5
	35 yaş ve üstü	47	47,5
Kurum bakımından ayrıldığınız dönemdeki eğitim durumunuz?	Ortaokul ve altı mezunu	15	14,9
	Lise ve Dengi mezunu	67	66,3
	Yüksekokul veya Üniversite mezunu	19	18,8
Mevcut eğitim durumunuz?	Ortaokul-Lise ve Dengi mezunu	52	52,0
	Yüksekokul veya Üniversite mezunu	41	41,0
	Lisansüstü eğitim mezunu	7	7,0
Hanenize giren aylık toplam gelir ne kadardır?	2400 TL ve altı	56	57,1
	2401 TL ve üstü	42	42,9
Medeni durumunuz nedir?	Evli	66	65,3
	Bekar	35	34,7

Evliyseniz eşiniz de sizin gibi kurum bakımında kalmış mıydı?	Evet	15	20,8
	Hayır	57	79,2
Çocuk yuvası ve/veya yetiştirme yurtlarında ne kadar süre kaldınız?	9 yıl ve altı	41	43,6
	10 yıl ve üstü	53	56,4
Hangi kamu kurumunda çalışıyorsunuz?	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	21	20,8
	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	8	7,9
	Danıştay	14	13,9
	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	13	12,9
	TSK	9	8,9
	Diğer	36	35,6

Bireylerin genel özellikleri incelendiğinde (Tablo 1) ankete cevap veren katılımcılardan erkeklerin oranı %76,0; kadınların oranı %24; 34 yaş ve altı olanların oranı %52,5; 35 yaş ve üstü olanların oranı %47,5; kurum bakımından ayrıldığı dönemdeki eğitim durumu ortaokul ve altı olanların oranı %14,9; lise ve dengi okul olanların oranı %66,3; yüksekokul veya üniversite olanların oranı %18,8; mevcut eğitim durumu ortaokul-lise ve dengi okul olanların oranı %52,0; yüksekokul veya üniversite olanların oranı %41,0; lisansüstü olanların oranı %7,0'dir. Veriler ışığında katılımcıların eğitim düzeyinin yüksek olduğu söylenebilir.

Katılımcılardan hanesine giren aylık toplam gelir 2400 TL ve altı olanların oranı %57,1; 2401 TL ve üstü olanların oranı %42,9; medeni durumu evli olanların oranı %65,3; bekâr olanların oranı %34,7'dir.

Katılımcılardan evli olanlar arasında eşi de kendi gibi kurum bakımında kalmış olanların oranı %20,8; kalmamış olanların oranı %79,2; çocuk yuvası ve/veya yetiştirme yurtlarında kalma süresi 9 yıl ve altı olanların oranı %43,6; 10 yıl ve üstü olanların oranı %56,4'tür.

SF 36 Yaşam Kalitesi Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri: SF 36 Yaşam kalitesi ölçeğinin alt boyutlarının birbiri olan ilişkisi incelendiğinde (Tablo 2) ankete cevap veren katılımcıların Fiziksel Fonksiyon puanı ortalaması 27,35±3,59; Rol Güçl. (Fiziksel) puanı ortalaması 7,26±1,35; Ağrı puanı ortalaması 5,83±0,71; Genel Sağlık puanı ortalaması 18,07±3,88; Vitalite (Enerji) puanı ortalaması 17,13±3,68; Sosyal Fonksiyon puanı ortalaması

8,18±1,56; Rol Güçl. (Emosyonel) puanı ortalaması 5,21±1,06; Mental Sağlık puanı ortalaması 21,37±4,42'dir. Ortalamalar puanların düşük olduğunu ortaya koymaktadır, bu açıdan bakıldığında bireylerin yaşam kalitelerinin beklenen düzeyin altında olduğu söylenebilir.

Tablo 2. SF36 Yaşam Kalitesi Ölçeğinin alt boyutlarının birbiri olan ilişkisi.

		Fiziksel Fonksiyon	Rol Güçl. (Fiziksel)	Ağrı	Genel Sağlık	Vitalite (Enerji)	Sosyal Fonksiyon	Rol Güçl. (Emosyonel)
Fiziksel Fonksiyon	<i>r</i>	1	,165	,126	,582**	,301**	,331**	,372**
Rol Güçl. (Fiziksel)	<i>r</i>		1	,004	,276**	,250*	,348**	,436**
Ağrı	<i>r</i>			1	,026	-,034	-,335**	-,006
Genel Sağlık	<i>r</i>				1	,581**	,337**	,428**
Vitalite (Enerji)	<i>r</i>					1	,417**	,575**
Sosyal Fonksiyon	<i>r</i>						1	,431**
Rol Güçl. (Emosyonel)	<i>r</i>							1

(* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$).

Yapılan korelasyon analizine göre Fiziksel Fonksiyon ile Genel Sağlık arasında pozitif yönlü orta bir ilişki ($p < 0,05$ $r = ,582$); Vitalite (Enerji) arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki ($p < 0,05$ $r = ,301$); Sosyal Fonksiyon arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki ($p < 0,05$ $r = ,331$); Rol Güçl. (Emosyonel) arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki ($p < 0,05$ $r = ,372$) bulunmaktadır. Buna göre genel sağlığın iyi olmasının fiziksel fonksiyonlara bağlı yaşam kalitesinin artmasında bir etken olduğu söylenebilir.

Yapılan korelasyon analizine göre Rol Güçl. (Fiziksel) ile Genel Sağlık arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki ($p < 0,05$ $r = ,276$); Vitalite (Enerji) arasında pozitif yönlü çok zayıf bir ilişki ($p < 0,05$ $r = ,250$); Sosyal Fonksiyon arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki ($p < 0,05$ $r = ,348$); Rol Güçl. (Emosyonel) arasında pozitif yönlü orta bir ilişki ($p < 0,05$ $r = ,436$) bulunmaktadır. Buna göre fiziksel rol güçlüğü ile diğer yaşam değişkenleri arasında oldukça düşük yoğunluklu bir ilişki olduğu söylenebilir.

Yapılan korelasyon analizine göre Ağrı ile Sosyal Fonksiyon arasında negatif yönlü zayıf bir ilişki ($p<0,05$ $r=-,335$); bulunmaktadır.

Yapılan korelasyon analizine göre Genel Sağlık ile Vitalite (Enerji) arasında pozitif yönlü orta bir ilişki ($p<0,05$ $r=,581$); Sosyal Fonksiyon arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki ($p<0,05$ $r=,337$); Rol Güçl. (Emosyonel) arasında pozitif yönlü orta bir ilişki ($p<0,05$ $r=,428$) bulunmaktadır. Buna göre genel sağlık ile enerji ve duygusal rol güçlüğü arasında orta yoğunlukta bir ilişki olduğu söylenebilir.

Yapılan korelasyon analizine göre Vitalite (Enerji) ile Sosyal Fonksiyon arasında pozitif yönlü orta bir ilişki ($p<0,05$ $r=,417$); Rol Güçl. (Emosyonel) arasında pozitif yönlü orta bir ilişki ($p<0,05$ $r=,575$) bulunmaktadır. Yapılan korelasyon analizine göre Sosyal Fonksiyon ile Rol Güçl. (Emosyonel) arasında pozitif yönlü orta bir ilişki ($p<0,05$ $r=,431$) bulunmaktadır. Bu verilerden hareketle enerji ile sosyal fonksiyon ve duygusal rol güçlükleri arasında orta yoğunlukta bir ilişki olduğu, yine sosyal fonksiyon gösterme ile duygusal rol güçlükleri arasında da orta yoğunlukta bir ilişki olduğu söylenebilir. Buna göre sosyal fonksiyon göstermenin genel yaşam kalitesinin artmasında belirleyici bir etkisi olduğu ifade edilebilir.

Tablo 3. SF 36 Yaşam Kalitesi Ölçeği puanlarının cinsiyete göre farklılaşma durumu.

Cinsiyet		N	Sıra Ort.	U	P
Fiziksel Fonksiyon	Erkek	76	53,26	702,000	,082
	Kadın	24	41,75		
Rol Güçl. (Fiziksel)	Erkek	76	50,11	882,000	,779
	Kadın	24	51,75		
Ağrı	Erkek	76	50,14	885,000	,800
	Kadın	24	51,63		
Vitalite (Enerji)	Erkek	76	51,87	808,000	,399
	Kadın	24	46,17		
Sosyal Fonksiyon	Erkek	76	51,67	823,000	,462
	Kadın	24	46,79		
Rol Güçl. (Emosyonel)	Erkek	76	50,34	900,000	,914
	Kadın	24	51,00		

Cinsiyete göre yaşam kalitesinin belirlenmesi , Mann Whitney Testi sonuçlarına göre (Tablo 3) erkek ile kadın grupları arasında Fiziksel Fonksiyon (,082); Rol Güçl. (Fiziksel ,779); Ağrı (,800); Vitalite (Enerji ,399); Sosyal Fonksiyon (,462) ve Rol Güçl. (Emosyonel, 914) ölçekleri açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 4. Cinsiyete göre yaşam kalitesinin belirlenmesi t testi sonuçları.

Cinsiyet		N	Ortalama	ss	t	P
Genel Sağlık	Erkek	76	18,25	3,71	1,058	,293
	Kadın	24	17,29	4,34		
Mental Sağlık	Erkek	76	21,66	4,43	1,155	,251
	Kadın	24	20,46	4,44		

Cinsiyete göre yaşam kalitesinin belirlenmesi t testi sonuçlarına göre (Tablo 4) erkek ile kadın grupları arasında Genel Sağlık (p , 293) ve Mental Sağlık (,251) ölçekleri açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Testlere genel olarak bakıldığında söz konusu grup için yaşam kalitesinin ölçülmesinde cinsiyetler arasında bir farklılığın olmadığı sonucuna varılabilir.

Tablo 5. SF 36 Yaşam Kalitesi Ölçeği puanlarının yaşa göre farklılaşma durumu.

Kaç yaşındasınız		N	Sıra Ort.	U	P
Fiziksel Fonksiyon	34 yaş ve altı	52	57,23	846,000	,007
	35 yaş ve üstü	47	42,00		
Rol Güçl. (Fiziksel)	34 yaş ve altı	52	45,63	995,000	,068
	35 yaş ve üstü	47	54,83		
Ağrı	34 yaş ve altı	52	53,52	1039,000	,140
	35 yaş ve üstü	47	46,11		
Vitalite (Enerji)	34 yaş ve altı	52	46,18	1023,500	,162
	35 yaş ve üstü	47	54,22		
Sosyal Fonksiyon	34 yaş ve altı	52	45,83	1005,000	,120
	35 yaş ve üstü	47	54,62		
Rol Güçl. (Emosyonel)	34 yaş ve altı	52	49,14	1177,500	,729
	35 yaş ve üstü	47	50,95		

34 yaş ve altı ile 35 yaş ve üstü olan gruplar için yapılan Mann Whitney Testi sonuçlarına (Tablo 5) göre 34 yaş ve altı ile 35 yaş ve üstü olan gruplar arasında Fiziksel Fonksiyon (,007) ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). 34 yaş ve altı olanların söz konusu ölçek için puan sıra ortalamaları 57,23; 35 yaş ve üstü olanların ortalamaları 42,00'dir. Buna göre 34 yaş ve altı olanların Fiziksel Fonksiyon ölçeği puan sıra ortalamaları daha yüksektir.

34 yaş ve altı ile 35 yaş ve üstü olan gruplar arasında Rol Güçl. (Fiziksel ,068); Ağrı (,140); Vitalite (Enerji ,162); Sosyal Fonksiyon (,120) ve Rol Güçl. (Emosyonel ,729) ölçekleri açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Buna göre 34 yaş ve altında olanların fiziksel olarak fonksiyon göstermede ileri yaşlara göre daha aktif oldukları yaşın ilerlemesine bağlı olarak fiziksel fonksiyon gösterme oranının düştüğü söylenebilir. Aynı durum diğer değişkenler için geçerli değildir.

Tablo 6. Katılımcıların kurum bakımından ayrıldığı dönemdeki eğitim durumuna göre yaşam kalitesini değerlendirmesine ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları.

Kurum bakımından ayrıldığınız dönemdeki eğitim durumunuz?		N	Sıra Ort.	X2	P
Fiziksel Fonksiyon	Ortaokul ve altı mezunu	15	41,43	11,321	,003
	Lise ve Dengi mezunu	67	47,66		
	Yüksekokul veya Üniversite mezunu	19	70,32		
Rol Güçl. (Fiziksel)	Ortaokul ve altı mezunu	15	43,13	1,983	,371
	Lise ve Dengi mezunu	67	51,58		
	Yüksekokul veya Üniversite mezunu	19	55,16		
Ağrı	Ortaokul ve altı mezunu	15	60,10	2,343	,310
	Lise ve Dengi mezunu	67	49,04		
	Yüksekokul veya Üniversite mezunu	19	50,71		

Vitalite (Enerji)	Ortaokul ve altı mezunu	15	44,57	0,884	,643
	Lise ve Dengi mezunu	67	52,39		
	Yüksekokul veya Üniversite mezunu	19	51,18		
Sosyal Fonksiyon	Ortaokul ve altı mezunu	15	44,70	1,077	,584
	Lise ve Dengi mezunu	67	51,32		
	Yüksekokul veya Üniversite mezunu	19	54,84		
Rol Güçl. (Emosyonel)	Ortaokul ve altı mezunu	15	36,93	6,129	,047
	Lise ve Dengi mezunu	67	51,86		
	Yüksekokul veya Üniversite mezunu	19	59,08		

Katılımcıların kurum bakımından ayrıldığı dönemdeki eğitim durumu farklı olan gruplar için yapılan Kruskal Wallis testine göre (Tablo 6) kurum bakımından ayrıldığı dönemdeki eğitim durumu farklı olan gruplar arasında Fiziksel Fonksiyon ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Ayrıldığı dönemdeki eğitim durumu ortaokul ve altı olanların söz konusu ölçek için puan sıra ortalamaları 41,43; lise ve dengi okul olanların ortalamaları 47,66; yüksekokul veya üniversite olanların ortalamaları 70,32'dir. Buna göre kurum bakımından ayrıldığı dönemdeki eğitim durumu yüksekokul veya üniversite olanların Fiziksel Fonksiyon ölçeği puan sıra ortalamaları en yüksektir.

Kurum bakımından ayrıldığı dönemdeki eğitim durumu farklı olan gruplar arasında Rol Güçl. (Emosyonel) ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Ayrıldığı dönemdeki eğitim durumu ortaokul ve altı olanların söz konusu ölçek için puan sıra ortalamaları 36,93; lise ve dengi okul olanların ortalamaları 51,86; yüksekokul veya üniversite olanların ortalamaları 59,08'dir. Buna göre kurum bakımından ayrıldığı dönemdeki eğitim durumu yüksekokul veya üniversite olanların Rol Güçl. (Emosyonel) ölçeği puan sıra ortalamaları en yüksektir.

Kurum bakımından ayrıldığı dönemdeki eğitim durumu farklı olan gruplar arasında Rol Güçl. (Fiziksel); Ağrı; Vitalite (Enerji) ve Sosyal Fonksiyon ölçekleri açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Buna göre eğitim düzeyinin artması ile genel yaşam kalitesinin de arttığı sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 7. Genel ve Mental Sağlık Ölçeği puanlarının kurum bakımından ayrıldığı dönemdeki eğitim durumuna göre farklılaşma durumunun incelenmesi

Kurum bakımından ayrıldığınız dönemdeki eğitim durumunuz?		N	Ortalama	ss	F	P
Genel Sağlık	Ortaokul ve altı mezunu	15	16,40	4,19	4,910	,009
	Lise ve Dengi mezunu	67	17,82	3,68		
	Yüksekokul veya Üniversite mezunu	19	20,26	3,57		
Mental Sağlık	Ortaokul ve altı mezunu	15	18,67	5,43	3,646	,030
	Lise ve Dengi mezunu	67	21,69	3,99		
	Yüksekokul veya Üniversite mezunu	19	22,37	4,45		

Katılımcıların kurum bakımından ayrıldığı dönemdeki eğitim durumu farklı olan gruplar için yapılan ANOVA Testine Göre (Tablo 7), kurum bakımından ayrıldığı dönemdeki eğitim durumu farklı olan gruplar arasında Genel Sağlık ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Ayrıldığı dönemdeki eğitim durumu ortaokul ve altı olanların söz konusu ölçek için katılım düzeyleri ortalamaları 16,40; lise ve dengi okul olanların ortalamaları 17,82; yüksekokul veya üniversite olanların ortalamaları 20,26'dır. Buna göre kurum bakımından ayrıldığı dönemdeki eğitim durumu yüksekokul veya üniversite olanların Genel Sağlık ölçeğine katılım düzeyleri en yüksektir.

Kurum bakımından ayrıldığı dönemdeki eğitim durumu farklı olan gruplar arasında Mental Sağlık ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Ayrıldığı dönemdeki eğitim durumu ortaokul ve altı olanların söz konusu ölçek için katılım düzeyleri ortalamaları 18,67; lise ve dengi okul olanların ortalamaları 21,69; yüksekokul veya üniversite olanların ortalamaları 22,37'dir. Buna göre kurum bakımından ayrıldığı dönemdeki eğitim durumu yüksekokul veya üniversite olanların Mental Sağlık ölçeğine katılım düzeyleri en yüksektir.

Bu verilere bakıldığında eğitim düzeyinin artması ile sağlık ölçeği puanları arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu söylenebilir. Eğitim düzeyinin artması doğrudan katılımcıların mental sağlık puanlarında artış sağlamaktadır.

Tablo 8. Ölçek puanlarının mevcut eğitim durumuna göre farklılaşma durumunun incelenmesi.

Mevcut eğitim durumunuz?		N	Sıra Ort.	X2	P
Fiziksel Fonksiyon	Ortaokul-Lise ve Dengi mezunu	52	42,86	8,855	,012
	Yüksekokul veya Üniversite mezunu	41	57,18		
	Lisansüstü eğitim mezunu	7	68,14		
Rol Güçl. (Fiziksel)	Ortaokul-Lise ve Dengi mezunu	52	42,25	12,730	,002
	Yüksekokul veya Üniversite mezunu	41	57,98		
	Lisansüstü eğitim mezunu	7	68,00		
Ağrı	Ortaokul-Lise ve Dengi mezunu	52	50,00	0,046	,977
	Yüksekokul veya Üniversite mezunu	41	50,96		
	Lisansüstü eğitim mezunu	7	51,50		
Vitalite (Enerji)	Ortaokul-Lise ve Dengi mezunu	52	47,41	5,647	,059
	Yüksekokul veya Üniversite mezunu	41	50,23		
	Lisansüstü eğitim mezunu	7	75,00		
Sosyal Fonksiyon	Ortaokul-Lise ve Dengi mezunu	52	46,65	2,026	,363
	Yüksekokul veya Üniversite mezunu	41	54,38		
	Lisansüstü eğitim mezunu	7	56,36		
Rol Güçl. (Emosyonel)	Ortaokul-Lise ve Dengi mezunu	52	51,27	0,171	,918
	Yüksekokul veya Üniversite mezunu	41	49,23		
	Lisansüstü eğitim mezunu	7	52,21		

Mevcut eğitim durumu farklı olan gruplar için yapılan Kruskal Wallis Testine göre (Tablo 8) mevcut eğitim durumu farklı olan gruplar arasında Fiziksel Fonksiyon ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Eğitim durumu ortaokul-lise ve dengi okul olanların söz konusu ölçek için puan sıra ortalamaları 42,86; yüksekokul veya üniversite olanların ortalamaları 57,18; lisansüstü olanların ortalamaları 68,14'tür. Buna göre eğitim durumu lisansüstü olanların Fiziksel Fonksiyon ölçeği puan sıra ortalamaları en yüksektir.

Mevcut eğitim durumu farklı olan gruplar arasında Rol Güçl. (Fiziksel) ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Eğitim durumu ortaokul-lise ve dengi okul olanların söz konusu ölçek için puan sıra ortalamaları 42,25; yüksekokul veya üniversite olanların ortalamaları 57,98; lisansüstü olanların ortalamaları 68,00'dir. Buna göre eğitim durumu lisansüstü olanların Rol Güçl. (Fiziksel) ölçeği puan sıra ortalamaları en yüksektir.

Mevcut eğitim durumu farklı olan gruplar arasında Ağrı; Vitalite (Enerji); Sosyal Fonksiyon ve Rol Güçl. (Emosyonel) ölçekleri açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Buna göre alınan eğitimin düzeyinin artması ile fiziksel fonksiyon arasında doğrudan pozitif yönlü yüksek yoğunlukta bir bağlantı olduğu ancak rol güçlüğü yaşama oranının da eğitim düzeyinin artmasına paralel olarak arttığı görülmektedir. Bu durum bireylerin çalıştıkları işlerde yer aldıkları pozisyon ve işteki yoğunlukları ile ilişkilendirilebilir.

Tablo 9. Mevcut eğitim durumu farklı olan grupların genel ve mental sağlık puan karşılaştırması.

Mevcut eğitim durumunuz?	N	Ortalama	ss	F	P
Genel Sağlık	Ortaokul-Lise ve Dengi mezunu	52	17,19	3,68	4,528 ,013
	Yüksekokul veya Üniversite mezunu	41	18,78	3,96	
	Lisansüstü eğitim mezunu	7	21,14	2,48	
Mental Sağlık	Ortaokul-Lise ve Dengi mezunu	52	20,98	4,48	2,452 ,091
	Yüksekokul veya Üniversite mezunu	41	21,22	4,21	
	Lisansüstü eğitim mezunu	7	24,86	4,56	

Mevcut eğitim durumu farklı olan grupların genel ve mental sağlık puan karşılaştırması için yapılan ANOVA testine göre (Tablo 9) mevcut eğitim durumu farklı olan gruplar arasında Genel Sağlık ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (,013 / $p<0,05$). Eğitim durumu ortaokul-lise ve dengi okul olanların söz konusu ölçek için katılım düzeyleri ortalamaları 17,19; yüksekokul veya üniversite olanların ortalamaları 18,78; lisansüstü olanların ortalamaları 21,14'tür. Buna göre eğitim durumu lisansüstü olanların Fiziksel Fonksiyon ölçeğine katılım düzeyleri en yüksektir.

Mevcut eğitim durumu farklı olan gruplar arasında Mental Sağlık ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($,091 / p>0,05$).

Yine eğitim düzeyindeki artışa paralel olarak fiziksel fonksiyon testine katılımın da arttığı görülmektedir, buna göre artan eğitim düzeyinin fiziksel fonksiyon ölçeğine olan katılımı arttırdığı sonucuna varılabilir, mental sağlık ölçeği için anlamlı bir farklılık oluşmamıştır.

Tablo 10. SF 36 Yaşam Kalitesi Ölçeği puanlarının haneye giren aylık toplam gelire göre farklılaşma durumu.

Hanenize giren aylık toplam gelir ne kadardır?		n	Sıra Ort.	U	P
Fiziksel Fonksiyon	2400 TL ve altı	56	49,90	1153,500	,868
	2401 TL ve üstü	42	48,96		
Rol Güçl. (Fiziksel)	2400 TL ve altı	56	46,02	981,000	,107
	2401 TL ve üstü	42	54,14		
Ağrı	2400 TL ve altı	56	53,60	946,500	,057
	2401 TL ve üstü	42	44,04		
Vitalite (Enerji)	2400 TL ve altı	56	46,13	987,000	,172
	2401 TL ve üstü	42	54,00		
Sosyal Fonksiyon	2400 TL ve altı	56	46,70	1019,000	,249
	2401 TL ve üstü	42	53,24		
Rol Güçl. (Emosyonel)	2400 TL ve altı	56	46,91	1031,000	,248
	2401 TL ve üstü	42	52,95		

SF 36 Yaşam Kalitesi Ölçek puanlarının haneye giren aylık toplam gelire göre geliri 2400 TL ve Altı ile 2401 TL ve Üstü Olan Gruplar için Yapılan Mann Whitney Testine göre (Tablo 10) geliri 2400 TL ve altı ile 2401 TL ve üstü olan gruplar arasında Fiziksel Fonksiyon ($,868$); Rol Güçl. (Fiziksel $,107$); Ağrı ($,057$); Vitalite (Enerji $,172$); Sosyal Fonksiyon ($,249$) ve Rol Güçl. (Emosyonel $,248$) ölçekleri açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 11. Geliri 2400 TL ve altı ile 2401 TL ve üstü olan gruplar için yapılan t testi.

Hanenize giren aylık toplam gelir ne kadardır?		N	Ortalama	ss	t	P
Genel Sağlık	2400 TL ve altı	56	17,64	3,91	-1,309	,194
	2401 TL ve üstü	42	18,69	3,94		
Mental Sağlık	2400 TL ve altı	56	20,79	4,82	-1,188	,238
	2401 TL ve üstü	42	21,86	3,82		

Geliri 2400 TL ve altı ile 2401 TL ve üstü olan gruplar için yapılan t testine göre (Tablo 11) geliri 2400 TL ve altı ile 2401 TL ve üstü olan gruplar arasında Genel Sağlık (,194) ve Mental Sağlık (,238) ölçekleri açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Buna göre gelir ortalamasının altında ve üstünde geliri olan bireyler arasında yaşam kalitesinin farklılaşmadığı söylenebilir.

Tablo 12. SF 36 Yaşam Kalitesi Ölçeği puanlarının medeni duruma göre farklılaşma durumunun incelenmesi

Medeni durumunuz nedir?		n	Sıra Ort.	U	P
Fiziksel Fonksiyon	Evli	66	47,35	914,000	,077
	Bekar	35	57,89		
Rol Güçl. (Fiziksel)	Evli	66	50,48	1121,000	,780
	Bekar	35	51,97		
Ağrı	Evli	66	48,63	998,500	,196
	Bekar	35	55,47		
Vitalite (Enerji)	Evli	66	51,36	1131,000	,863
	Bekar	35	50,31		
Sosyal Fonksiyon	Evli	66	52,13	1080,500	,586
	Bekar	35	48,87		
Rol Güçl. (Emosyonel)	Evli	66	50,41	1116,000	,757
	Bekar	35	52,11		

Medeni durumu evli ile bekâr olan gruplar için yapılan Mann Whitney Testine göre (Tablo 12) medeni durumu evli ile bekâr olan gruplar arasında Fiziksel Fonksiyon (,077) ; Rol Güçl. (Fiziksel ,780); Ağrı (,196); Vitalite (Enerji ,863); Sosyal Fonksiyon (,586) ve Rol Güçl. (Emosyonel ,757) ölçekleri açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 13. Medeni durumu evli ile bekâr olan gruplar için yapılan t testi.

Medeni durumunuz nedir?		N	Ortalama	ss	t	P
Genel Sağlık	Evli	66	17,61	3,87	-1,660	,100
	Bekar	35	18,94	3,82		
Mental Sağlık	Evli	66	21,32	4,16	-0,150	,881
	Bekar	35	21,46	4,94		

Medeni durumu evli ile bekar olan gruplar için yapılan t testine göre (tablo 13) medeni durumu evli ile bekar olan gruplar arasında Genel Sağlık (,100) ve Mental Sağlık (,881) ölçekleri açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Veriler ışığında medeni durumun bireyler arasındaki yaşam kalitesini etkilemediği sonucuna varılabilir.

Tablo 14. SF 36 Yaşam Kalitesi Ölçeği puanlarının katılımcının evli ise eşinin de kendi gibi kurum bakımında kalıp kalmama durumuna göre farklılaşma durumu.

Evliyseniz eşiniz de sizin gibi kurum bakımında kalmış mıydı?	n	Sıra Ort.	U	P	
Fiziksel Fonksiyon	Evet	15	35,27	409,000	,794
	Hayır	57	36,82		
Rol Güçl. (Fiziksel)	Evet	15	37,07	419,000	,893
	Hayır	57	36,35		
Ağrı	Evet	15	42,17	342,500	,176
	Hayır	57	35,01		
Vitalite (Enerji)	Evet	15	28,30	304,500	,086
	Hayır	57	38,66		
Sosyal Fonksiyon	Evet	15	33,97	389,500	,590
	Hayır	57	37,17		
Rol Güçl. (Emosyonel)	Evet	15	34,47	397,000	,642
	Hayır	57	37,04		

Evli ise eşinin de kendi gibi kurum bakımında kalıp kalmama durumu farklı olan gruplar için yapılan Mann Whitney Testine göre (Tablo 14) evli ise eşinin de kendi gibi kurum bakımında kalıp kalmama durumu farklı olan gruplar arasında Fiziksel Fonksiyon (,794) ; Rol Güçl. (Fiziksel ,893); Ağrı (,176); Vitalite (Enerji ,086); Sosyal Fonksiyon (,590) ve Rol Güçl. (Emosyonel ,642) ölçekleri açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo15. Evli ise eşinin de kendi gibi kurum bakımında kalıp kalmama durumu farklı olan gruplar için yapılan t Testi.

Evliyseniz eşiniz de sizin gibi kurum bakımında kalmış mıydı?	N	Ortalama	ss	t	P	
Genel Sağlık	Evet	15	16,87	3,87	-,860	,393
	Hayır	57	17,84	3,92		
Mental Sağlık	Evet	15	19,60	4,42	-1,661	,101
	Hayır	57	21,65	4,21		

Evli ise eşinin de kendi gibi kurum bakımında kalıp kalmama durumu farklı olan gruplar için yapılan t Testine göre (Tablo 15) evli ise eşinin de kendi gibi kurum bakımında kalıp kalmama durumu farklı olan gruplar arasında Genel Sağlık (,393) ve Mental Sağlık (,101) ölçekleri açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Evli olan grup içinde eşi de kendisi gibi kurum bakımı altında olanlar ile olmayanlar arasında yaşam kalitesi anlamında bir farklılık bulunmadığı söylenebilir.

Tablo 16. SF 36 Yaşam Kalitesi Ölçeği puanlarının çocuk yuvası ve/veya yetiştirme yurtlarında kalma süresine göre farklılaşma durumu.

Çocuk yuvası ve/veya yetiştirme yurtlarında ne kadar süre kaldınız?	n	Sıra Ort.	U	P	
Fiziksel Fonksiyon	9 yıl ve altı	41	48,00	1066,000	,873
	10 yıl ve üstü	53	47,11		
Rol Güçl. (Fiziksel)	9 yıl ve altı	41	44,83	977,000	,338
	10 yıl ve üstü	53	49,57		

Ağrı	9 yıl ve altı	41	50,77	952,500	,242
	10 yıl ve üstü	53	44,97		
Vitalite (Enerji)	9 yıl ve altı	41	49,00	1025,000	,637
	10 yıl ve üstü	53	46,34		
Sosyal Fonksiyon	9 yıl ve altı	41	45,13	989,500	,449
	10 yıl ve üstü	53	49,33		
Rol Güçl. (Emosyonel)	9 yıl ve altı	41	49,56	1002,000	,474
	10 yıl ve üstü	53	45,91		

SF Yaşam Kalitesi Ölçek puanlarının çocuk yuvası ve/veya yetiştirme yurtlarında kalma süresine göre farklılaşma durumu ile ilgili çocuk yuvası ve/veya yetiştirme yurtlarında kalma süresi 9 yıl ve altı ile 10 yıl ve üstü olan gruplar için yapılan Mann Whitney Testine göre (Tablo 16) çocuk yuvası ve/veya yetiştirme yurtlarında kalma süresi 9 yıl ve altı ile 10 Yıl ve üstü olan gruplar arasında Fiziksel Fonksiyon (,873); Rol Güçl. (Fiziksel ,338); Ağrı (,242); Vitalite (Enerji ,637); Sosyal Fonksiyon (,449) ve Rol Güçl. (Emosyonel ,474) ölçekleri açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 17. Çocuk yuvası ve/veya yetiştirme yurtlarında kalma süresi 9 yıl ve altı ile 10 yıl ve üstü olan gruplar için yapılan t Testi.

Çocuk yuvası ve/veya yetiştirme yurtlarında ne kadar süre kaldınız?	N	Ortalama	ss	t	P	
Genel Sağlık	9 yıl ve altı	41	18,07	4,28	-,071	,943
	10 yıl ve üstü	53	18,13	3,71		
Mental Sağlık	9 yıl ve altı	41	21,78	4,78	,726	,470
	10 yıl ve üstü	53	21,09	4,35		

Çocuk yuvası ve/veya yetiştirme yurtlarında kalma süresi 9 yıl ve altı ile 10 yıl ve üstü olan gruplar için yapılan t testine göre (Tablo 17) çocuk yuvası ve/veya yetiştirme yurtlarında kalma süresi 9 yıl ve altı ile 10 Yıl ve üstü olan gruplar arasında Genel Sağlık (,943) ve Mental Sağlık (,470) ölçekleri açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Buna göre kurum bakımı altında kalınan süre ile yaşam kalitesi arasında bir ilişki olmadığı sonucuna varılabilir.

Tablo 18. SF 36 Yaşam Kalitesi Ölçeği puanlarının çalışılan kuruma göre farklılaşma durumu.

Hangi kamu kurumunda çalışıyorsunuz?		n	Sıra Ort.	X2	P
Fiziksel Fonksiyon	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	21	44,12	9,351	,096
	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	8	37,94		
	Danıştay	14	41,11		
	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	13	66,42		
	TSK	9	55,89		
	Diğer	36	54,97		
Rol Güçl. (Fiziksel)	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	21	62,74	15,044	,010
	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	8	62,56		
	Danıştay	14	32,64		
	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	13	56,69		
	TSK	9	49,94		
	Diğer	36	46,93		
Ağrı	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	21	45,00	17,432	,004
	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	8	29,81		
	Danıştay	14	47,57		
	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	13	40,65		
	TSK	9	65,61		
	Diğer	36	60,63		

Vitalite (Enerji)	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	21	57,43	6,141	,293
	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	8	29,50		
	Danıştay	14	54,29		
	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	13	49,50		
	TSK	9	57,67		
	Diğer	36	49,63		
Sosyal Fonksiyon	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	21	55,57	7,537	,184
	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	8	56,56		
	Danıştay	14	48,25		
	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	13	65,00		
	TSK	9	35,06		
	Diğer	36	47,10		
Rol Güçl. (Emosyonel)	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	21	60,48	24,032	,000
	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	8	23,31		
	Danıştay	14	37,79		
	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	13	67,08		
	TSK	9	66,94		
	Diğer	36	46,97		

SF 36 Yaşam Kalitesi Ölçeği puanlarının çalışılan kuruma göre farklılaşma durumuna ilişkin çalıştığı kurumu farklı olan gruplar için yapılan Kruskal Wallis Testine göre (Tablo 18) çalıştığı kurumu farklı olan gruplar arasında Rol Güçl. (Fiziksel) ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Kurumu Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı olanların söz konusu ölçek için puan sıra ortalamaları 62,74; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı olanların ortalamaları 62,56; Danıştay olanların ortalamaları 32,64;

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı olanların ortalamaları 56,69; TSK olanların ortalamaları 49,94; Diğer olanların ortalamaları 46,93 'tür. Buna göre çalıştığı kurumu Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı olanların Rol Güçl. (Fiziksel) ölçeği puan sıra ortalamaları en yüksektir. Buna göre bireylerin çalıştıkları kurumlar arasında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığında çalışma ile fiziksel rol güçlüğü arasında bir ilişkinin olduğu söylenebilir.

Çalıştığı kurumu farklı olan gruplar arasında Ağrı ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Kurumu Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı olanların söz konusu ölçek için puan sıra ortalamaları 45,00; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı olanların ortalamaları 29,81; Danıştay olanların ortalamaları 47,57; Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı olanların ortalamaları 40,65; TSK olanların ortalamaları 65,61; Diğer olanların ortalamaları 60,63 'tür. Buna göre çalıştığı kurumu TSK olanların Ağrı ölçeği puan sıra ortalamaları en yüksektir. Veriler ışığında TSK'da çalışma ile ağrı durumu arasında bir bağlantı olduğu söylenebilir.

Çalıştığı kurumu farklı olan gruplar arasında Rol Güçl. (Emosyonel) ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Kurumu Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı olanların söz konusu ölçek için puan sıra ortalamaları 60,48; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı olanların ortalamaları 23,31; Danıştay olanların ortalamaları 37,79; Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı olanların ortalamaları 67,08; TSK olanların ortalamaları 66,94; Diğer olanların ortalamaları 46,97'dir. Buna göre çalıştığı kurumu Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı olanların Rol Güçl. (Emosyonel) ölçeği puan sıra ortalamaları en yüksektir. Buna göre duygusal rol güçlüğü yaşama ile Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığında çalışma ile bağlantı olduğu sonucuna varılabilir. Bu farklılığın oluşmasında kurum içi hiyerarşik yapının katılık düzeylerinin etkili olduğu düşünülmektedir. Bürokratik olarak katı bir yapıya sahip olan kurumlarda çalışan personelin kendisini bir miktar daha fazla baskı altına hissettiği sonucuna ulaşılabilir.

Çalıştığı kurumu farklı olan gruplar arasında Vitalite (Enerji); Sosyal Fonksiyon ve Fiziksel Fonksiyon ölçekleri açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Çalışılan kurumlar ile enerji ve fonksiyonlar arasında bir bağlantının olmadığı sonucuna varılabilir.

Tablo 19. Genel ve Mental Sağlık Ölçeği puanlarının çalışılan kuruma göre farklılaşma durumunun incelenmesi

		N	Ortalama	ss	F	P
Genel Sağlık	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	21	18,10	4,93	,598	,701
	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	8	15,88	3,09		
	Danıştay	14	17,93	4,12		
	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	13	18,23	3,27		
	TSK	9	18,67	3,35		
	Diğer	36	18,39	3,67		
Mental Sağlık	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	21	22,57	4,48	1,350	,250
	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	8	19,13	4,42		
	Danıştay	14	21,07	4,25		
	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	13	23,15	3,13		
	TSK	9	21,00	3,50		
	Diğer	36	20,72	4,89		

Çalıştığı kurumu farklı olan gruplar için yapılan ANOVA Testine göre (Tablo 19) çalıştığı kurumu farklı olan gruplar arasında Genel Sağlık ve Mental Sağlık ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre çalışılan kurumların bireylerin sağlığını ve dolayısı ile yaşam kalitelerini doğrudan etkilediği söylenebilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Genel olarak bakıldığında kurum bakımı altında olup sonrasında işe yerleştirilen bireylerin yaşam kalite puanlarının beklenen düzeyin altında olduğu, bu süreçte eğitim durumu ve çalışılan yerin oldukça belirgin farklılık yarattığı görülmüştür. Bu bağlamda bu iki konu özelinde çalışmaların yapılması gereklidir.

Diğer yandan çocuklarla ilgili uygulanan politikalar ülkelerin gelişmişlik düzeyi, sosyo-ekonomik durum, kültürel yapı, siyasi otorite vb. durumlara göre değişkenlik göstermektedir. Ülkemizde, 2828 Sosyal Hizmetler Kanunu ve 5395 Çocuk Koruma Kanunu gereğince haklarında mahkemece verilen korunma/bakım tedbir kararı doğrultusunda uygulanan hizmet modellerinin amacı korunmaya muhtaç çocukların barınma, beslenme, sağlık, eğitim, psiko-sosyal gelişimi vb. ihtiyaçlarının karşılanarak korunma gereksinimine ihtiyaç duyduğu dönemi hasarsız atlmasına yardımcı olmak ve onları geleceğe hazırlamaktır.

Aslında tüm sosyal destek sistemi içerisindeki büyük eksikliklerden biri olan takip konusu bu hizmette de büyük bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Korunmaya muhtaç çocukların geleceğe en iyi şekilde hazırlanmaları için kuruluş bakımında olduğu kadar bakım sonrasında da iyi bir rehberlik ve izleme sürecine ihtiyaç duyulmaktadır. Korunmaya Muhtaç Çocukların İşe Yerleştirilmesine İlişkin Tüzükte kamuda işe yerleştirilen çocukların izlenmesi ve takibiyle ilgili bir hüküm olsa da bunun sadece Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Eğitim ve Toplumsal Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı bünyesinde oluşturulan Bakım Sonrası Rehberlik Hizmetleri Birimi ile yürütmenin oldukça güç olduğunu söylemek yerinde olacaktır.

Bu sebeple rehberlik sürecinin iki aşamalı olarak planlanması gerekmektedir. Öncelikle kurum bakımında iken geleceğe hazırlama planlarının bir sistematığe kavuşturularak işlevsel kılınmasıyla birlikte bu planlar, bakım sonrasında da yapılması gereken rehberlik hizmetlerinin etkili ve verimli olmasını kolaylaştıracaktır. Yani hem sürecin başında planlı hareket edilmesine ek olarak sürecin sonrasında yapılacak takip ile sistemin bir bütün olarak ele alınması ve yarattığı etkinin çok boyutlu bir biçimde değerlendirilmesi sağlanmış olacaktır. Böylelikle verilen hizmet enine boyuna değerlendirilerek eksikleri ortaya çıkarılacak, bu süreç de hizmetin kalitesini artıracaktır.

KAYNAKLAR

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. *T.C. Resmi Gazete*, 28918, 19 Şubat 2014.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. *T.C. Resmi Gazete*, 27958, 8 Haziran 2011.

Encyclopædia Britannica. (2016). Quality of life. <https://www.britannica.com/topic/quality-of-life> adresinden 11 Eylül 2018 tarihinde alınmıştır.

Eser, E., Fidaner, H., Fidaner, C., Eser, S.Y. ve diğerleri. Psychometric properties of WHOQOL-100 and WHOQOL-BREF. *3P Dergisi* 1999;7 (2 Suppl.)

Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Koçyiğit H, Aydemir Ö, Ölmez N ve diğ. (1999). Kısa Form-36 (KF-36)'Nın Türkçe Versiyonunun Güvenilirliği ve Geçerliliği. *İlaç ve Tedavi Dergisi*, 12, ss. 102-106.

Korunmaya Muhtaç Çocukların İşe Yerleştirilmesine İlişkin Tüzük. *T.C. Resmi Gazete*, 22218, 2 Mart 1995.

Sosyal Hizmetler Kanunu Kapsamında Tanınan İstihdam Hakkının Kullanımına İlişkin Yönetmelik. *T.C. Resmi Gazete*, 29028, 12 Haziran 2014.

Sosyal Hizmetler Kanunu. *T.C. Resmi Gazete*, 18059, 27 Mayıs 1983.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununa Bir Ek Madde Eklenmesi Hakkında Kanun. *T.C. Resmi Gazete*, 19742, 2 Mart 1988.

Extended Abstract

In addition to the institutional care models offered to children who are given protection / care measures, the social services organizations aim to ensure that the children under protection are brought up as healthy individuals in the community, become self-sufficient and have a job or a profession. In line with this, in accordance with the Law No. 3413 and the Social Services Law no. protection / care measures were taken and the beneficiaries of the service models provided by the institution until the age of majority were allowed to be employed in public institutions and organizations as workers or civil servants. In this context; In accordance with Annex 1 of the Social Services Law no. 2828, which was enacted on 25.02.1988 and entered into force by being published in the Official Gazette dated 02.03.1988 and numbered 19742; Public Institutions and Institutions, until the age of the Ministry of Health and Social Welfare, General Directorate of Social Services and Child Protection Agency for the children looked and protected, every year, regardless of status, free staff available in the amount of one thousandth of this part of the entrance exam to be made between these children among the successful ones are appointed. Those who want to benefit from this article, from the date they complete the age of 18, to the Public Institutions and Organizations; They must apply through the General Directorate of Social Services and Child Protection (Law no. 3413, 1988: Article 1). Regarding the amount of staff to be allocated by public institutions and organizations; With the Law no. 6518, the Law No. 2828 on Social Services has been amended to amend the Article 1, and even if there is less than one thousand of the free personnel and the total number of vacancies, a new arrangement is made in the form of employing at least one beneficiary in the public institutions and organizations, thus ensuring the employment of the child in need of more protection (Law No. 6518, 2014: Article 20 / a). In this direction, it is aimed that children should be self-sufficient after care, to be integrated into society, to hold on to life, to have a job or a profession to be of quality to the quality of life and to be beneficial to the society. Children who are placed in the public sector on the basis of these regulations and rights can sometimes have problems in adapting to the workplace in the institutions where they are employed, and they do not continue with the work due to the problems they face, conflict with their colleagues, or opposing their superiors. they can resign because of the reasons or they cannot go to work and they can fall into the administrative status in accordance with the Law on Civil Servants No. 657. This is due to the fact that the persons taking care of the institution care model do not carry out the necessary studies related to the separation process before the end of the protection / care measures decision and they are not prepared for their lives after the establishment. People who remain in corporate care for years and do not maintain their positive communication with their families have to maintain their lives on their own after they have left the organization and provide their needs with their own means. In these most difficult periods of their lives, people can have an income that they can earn their livelihood as well as the difficulties of not having a structure in which they can get support for the prob-

lems they face in social life. For this reason, in addition to initiating the necessary guidance activities one year before leaving the establishment, it is also necessary to provide a structured structure that will provide economic support and guidance and support for the solution of the problems they face. Furthermore, there are some negative aspects of the employment rights granted to persons who are under protection and care in the scope of Social Services Law No. 2828, as well as the positive aspects of the right to employment. One of these disadvantages is that children who are protected under protection do not pay due attention to their education due to this Law, which they consider to be a guarantee of employment. Children under protection should be told what their rights are under the law and if they have the necessary conditions, they can use their rights arising from the Law in the best way. . In this activity, the taking of the child's own ideas is important to accept this process and to make an effort to realize it. Within the scope of this plan, it is necessary to review the necessary actions at reasonable intervals and to make progress within the targets of the children. This study was carried out in 1988 according to the Law No. 3413 and the Social Services Act No: 2828; protection measures were taken before the age of majority.